

MOENA “TÜRKLERİ” VE GELENEKSEL TÜRK İMGESİ: BİR FOLKLORUN (YENİDEN) İCADI MESELESİ*

The “Turks” of Moena and the Traditional Image of Turks: A Matter of (Re)invention of Folklore

Dr. Öğr. Üyesi Cristiano BEDIN**

ÖZ

Bu makale, Moena'nın küçük “Turchia” mahallesinde kullanılan Türk imgesini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu incelemeyi yürütmek adına ilk önce bir folklorun neden ve nasıl (yeniden) icat edildiğini göstermek gerekir. Folklorun (yeniden) icadının, her şeyden önce küreselleşmenin homologasyon eğilimlerine bir yanıt olduğu söylenebilir. Ayrıca bir geleneğin yeniden canlandırılmasında ya da icadında genellikle belli bir toplumun, efsanevi ve şanlı olduğu varsayılan geçmişine başvurulur. Kaldı ki bir folklor geleneğini yeniden kurgulamak her toplumun doğal bir eylemidir. Söz konusu güncellemeler genellikle başka geleneklere dayanarak gerçekleştirilmektedir. Bunun yanı sıra, bazen folklorik bir geleneğin oluşturulması ya da icat edilmesi imgelerden oluşan bir alt tabakaya dayanır. Nitekim imgeler, belirli bir toplumun kültürel boyutunda büyük önem taşıyan unsurlardır. Bu bağlamda folklorları inceleyerek imge bilimsel etkileri de açığa çıkarmak önemlidir. Moena “Türkleri”nin geleneksel törenleri bu olguyu doğrulamaktadır. Moena kasabası, Trentino'nun dağlık bir bölgesi olan Fassa Vadisi'nde, geleneksel olarak etnik özelliklerini vurgulayan “Ladinia” adlı bir bölgede yer almaktadır. Bu ortamda, “Turchia” mahallesi yıllar içinde belirli bir folklor geliştirmiştir. Bu bölgenin sakinleri her yıl Ağustos ayının ilk haftasında kendilerince Türkleri temsil eden kostümler giyerek bir geçit töreni düzenlerler. Bu olgu, ikinci Viyana kuşatmasından kaçan ve sonunda Moena'ya yerleşen bir Türk yeniçerisinin maceralarını anlatan bir efsaneyle bağlantılıdır. Öte yandan, her yıl gerçekleşen “Türk” geçit töreni, kesinlikle Ladinia bölgesinde yaygın olan ve “Baschia” olarak adlandırılan dışevlilik (egzogami) ritüeliyle bağlantılıdır. Bu Ladin düğün geleneğinin “Türk” versiyonu olan “Bastia”da, dışevliliğe mahallenin kralı değil, hayali bir Osmanlı padişahı gibi giyinen “Sultan”ı izin verir. Bu geleneğe göre, tıpkı padişah gibi diğer sakinler de vezirleri, yeniçerileri ve cariyele temsil eden kostümler giyer. Zamanla, savaş sonrası İtalya'da çağdaş “egzotik” karnavalların yaygınlaşmasının etkisiyle “Türkler”in geçit töreninin, turistleri çeken ve koruyucu azizlerini kutlayan ve tüm İtalya'da yaygın olan köy festivallerini hatırlatan yıllık bir olay haline geldiği açıktır. Moena “Türkleri”nin kendilerini nasıl temsil ettikleri incelendiğinde, “Türklük”ünü ifade etmek için 15. ve 16. yüzyıllardan itibaren Batı'da yayılan bir dizi basmakalıbı kullandıkları görülmektedir. Moena “Türkleri”nin kullandıkları kostümler, aslında Osmanlı gerçekliği ve her şeyden önce çağdaş Türkiye ile bağlantısı olmayan, masalsi ve hayali oryantalist imgeleri çağrıştırmaktadır. Aslında geçit töreninin amacı kesinlikle orada yaşayan halkın bu sözde “Türklükü”nü göstermek değil, yerel eşsizliğini ispat etmektir. Bu nedenle, “Turchia” mahallesinin sakinlerinin “Türklük”ü benimsemeleri, kendi özelliklerini yeniden elde etmenin ve tüm dünyada etnik-kültürel farklılıkları ortadan kaldıran küreselleşme eğilimlerine karşı koymanın bir yoludur. Bir folklorun (yeniden) icat edildiği tüm vakalar gibi, Moena'nın “Türkleri” vakası da; çağdaş dünyada folklorun, küreselleşmenin etkisiyle kendi benzersizliğini kaybetme riskiyle karşı karşıya olan bir topluluğun kimliğini kurtarmanın genellikle tek yoluna dönüştüğünün bir göstergesidir.

Anahtar Kelimeler

Moena, folklorun (yeniden) icadı, imgebilim, Türk imgesi, karnaval, dışevlilik.

ABSTRACT

This article aims to analyze the image of the Turk used in the small “Turchia” neighborhood of Moena. To carry out this analysis, it is first necessary to show why and how a folklore gets (re)invented. It can be said that the (re)invention of folklore is above all a response to the homologation trends of globalization. In addition, the revival or invention of a tradition often refers to a past supposedly legendary and glorious of a particular society. Moreover, reconstructing a folklore tradition is a natural act of every society. These updates are usually based on other traditions. It may be added that sometimes the creation or invention of a folkloric tradition relies on a substrate of images. Images are an element of great importance in the cultural dimension of a particular society. In this context, it is important to reveal the imagological effects by examining the

* Geliş tarihi: 24 Ocak 2022 - Kabul tarihi: 9 Aralık 2022
Bedin, Cristiano. “Moena Türkleri ve Geleneksel Türk İmgesi: Bir Folklorun (Yeniden) İcadı Meselesi”
Milli Folklor 137 (Bahar 2023): 186-198

** İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü İtalya Dili ve Edebiyatı
Anabilim Dalı, İstanbul/Türkiye, cristiano.bedin@istanbul.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-6992-244X.

folklore. The traditional ceremonies of the Moena “Turks” confirm this fact. Moena is in the Val di Fassa, a mountain region of Trentino, in an area, called “Ladinia”, that has traditionally emphasized its ethnic peculiarities. In this context, the “Turchia” neighborhood over the years has developed a particular type of folklore. The inhabitants of this district every year organize a parade in the first week of August wearing costumes that intend to represent the Turks. This fact is linked to a legend that narrates the adventures of a Turk Janissary who fled the second siege of Vienna and finally settled in Moena. On the other hand, the annual “Turk” parade is certainly linked to the exogamous wedding ritual widespread in the Ladin region and which is called “Baschia”. In the “Bastia”, which is the “Turkish” version of this Ladin wedding tradition, not the king but the “Sultan” of the neighborhood dressed like an imaginary ottoman “padişah” gives consent for the exogamous marriage. In this tradition, as the sultan, also the inhabitants dress costumes that represent viziers, janissaries, and odalisques. Over time, under the influence of the spread of contemporary “exotic” carnivals in post-war Italy, the parade of the Turks becomes an annual occasion that attracts tourists and recalls the village festivals that celebrate their patron saint and are widespread throughout the Italian territory. By analyzing the representation that the “Turks” of Moena make of themselves, it can be seen that to express their “Turkishness” they use a series of stereotypes that have spread in the West since the 15th and 16th centuries. The costumes used by the Turks of Moena in fact recall a fabulous and stereotyped orientalist image that has no connection with Ottoman reality and above all with contemporary Turkey. After all, the purpose of the parade is certainly not to show this supposed “Turkishness”, but to demonstrate the local uniqueness of the community. Therefore, the assumption of “Turkishness” by the inhabitants of the “Turchia” neighborhood is a way to achieve their own peculiarities and to counter the globalizing tendencies that tend to annihilate ethnic-cultural differences all over the world. As all cases in which a folklore is reinvented, also the case of the “Turks” of Moena is a demonstration of how in the contemporary world folklore often becomes the only way to save the identity of a community that risks losing its own uniqueness under the influence of globalization.

Keywords

Moena, (re)invention of folklore, imagology, image of the Turk, carnival, exogamy.

Giriş

Son on yılda Türk basınında¹ Kuzey İtalya'nın Moena isimli küçük bir kasabasındaki Türk varlığından bahsedilmiştir. Kimileri söz konusu makalelerde yer alan haberin gerçek olduğunu varsaysa da, Moena'nın “Turchia” mahallesinde yaşayanlar ile Türkiye Türkleri arasındaki bağlantıyı reddeden ya da doğrulayan belli ve kesin kanıtlar bulunmamaktadır. Mahallenin Türk kökenlerini savunan inancın temelinde, çağdaş bir yazara (Yeniaras 2013) ilham veren çekici bir efsaneye rastlanmaktadır. Fakat var olan kaynaklara bakılırsa bu efsanenin gerçekçi olmadığını itiraf etmek gerekir. Ancak bu çalışmanın amacı, İtalya'nın “Ladinia” adlı bölgesinde gelişen gerçek ya da hayali bir geleneği reddetmek ya da doğrulamak değil, bu geleneğin anlamını göstermek ve daha önemlisi, Moena “Türkleri”nin kendi kimliklerini ispat etmek için kullandıkları basmakalıplardan ve önyargılardan tamamen arınmamış olan Türk imgesini incelemektir.

Moena kasabasında sergilenen ve birçok açıdan yüz yıllık basmakalıp ve önyargılara dayanan bu “Alaturka” folkloru anlayabilmek ve inceleyebilmek adına araştırma zemini gereklidir. Bu nedenle söz konusu folklorun ortaya çıkışında geleneğin icadı kavramını incelemekle birlikte Avrupa'da zamanla gelişen Türk imgesinin özelliklerine yönelmek faydalı olacaktır. Bu geleneğin tarihsel ve efsanevi kaynakları incelendikten sonra söz konusu folklorun anlamını ve onun oluşmasının sebeplerini araştırmak planlanmaktadır.

1. Bir Folkloru (Yeniden) İcat Etmek: Kültürel ve İmgebilimsel Etkiler

Şüphesiz ki herhangi bir toplum için folklorik unsurlar, değerler ve gelenekler çok büyük önem taşımaktadır. Folklor, bir toplumun kimliğini ve bireyselliğini ayırt etmek, onun bilincini ve hafızasını uyandırmak ve canlı tutmak için başvuru bir olgudur. Bu açıdan folklor, bir toplumun bilinçaltını ve belli bir kültürü, bir değerler dünyasını ve bir kimliği yansıtmaktadır (Güneş 2020: 101). Fakat bazen bir folklor geleneği yeniden üretilebilir ya da sıfırdan icat edilebilir. Eski gibi gözükene ya da eski olduğu varsayılan birçok folklorik unsur ve gelenek büyük sıklıkla aslında yakın bir geçmişe dayanmakta-

dır (Hobsbawm 2013: 1). Yeni bir gelenek inşa ederken muhakkak uzak bir geçmişe başvurulur, benzer şekilde bu tür “yeni” gelenekler yakın zamanlarda gerçekleşen değişimlere göre de şekillendirilir ve icat edilir. Bu olgunun ilginç tarafı şu ki temel olarak yeni bir gelenek-folklor çağdaş dünyada gerçekleşen değişimlere karşı bir tepki olarak ortaya çıkmaktadır. Nitekim postmodern, geç kapitalist ve küresel dünyanın yenilikleri ve değişimlerine karşı bir toplum, en azından bazı hayatî parçalarını değiştirmez ve mutlak kılmaya çalışır (Hobsbawm 2013: 2). Bu yüzden bir geleneğin yeniden üretiminde ya da icadında belli bir toplumun, efsanevi ve şanlı olduğu varsayılan bir geçmişe yönelmesi oldukça normaldir. Fakat özellikle çağdaş dönemde bir gelenek yaratan olgu geçmiş değil, şimdiki zamandır. Başka bir deyişle, geçmiş şimdiki zaman tarafından yeniden kurgulanmaktadır ve duruma göre değişen sebeplerden dolayı, göreceli bir şekilde dönüştürülmektedir (Aktulum 2013: 17).

Bir folklor geleneğini yeniden kurgulamak her toplumun doğal bir eylemidir. Nitekim Kubilay Aktulum’un öne sürdüğü gibi, her toplumun, folklorik kültürünü canlı tutmak için dönemselsel olarak kendi değerlerini ve geleneklerini güncellemesi gerekmektedir (2013: 9). Söz konusu güncellemeler genelde başka geleneklere dayanarak gerçekleştirilmektedir. Bu bağlamda kültürler arasında meydana gelen etkileşimler, daha zengin ve işlevsel gelenekleri yaratarak toplumun kültüründeki canlılığı da vurgulamaktadır. Aynı zamanda daha zengin ve çekici bir folklor, bireyleri kendi geçmiş kültürel birikimi ve benzersizliği hakkında bilinçlendirmektedir. Halk edebiyatı bu açıdan çok önemli bir rol oynamaktadır: “Folklorik anlatılar araçsallaştırılarak toplumda millî bilinç uyandırılmaya, millî kimlik inşa edilmeye çalışılabilmektedir; modern toplumda kaybolmaya yüz tutan folklorik unsur/değerlerin modern bireylere tanıtımı amaçlanabilmektedir” (Güneş 2020: 101). Bu anlatılar gerçeğe ya da geçmişe doğrudan dayanmayabilir veya modern çağda sıfırdan yaratılmış ya da yeniden yazılmış da olabilir. Yine de kendi etkileme gücünü muhafaza eder ve toplumun bireylerini, geçmişe dayalı gelenekler kadar, hatta bazen daha fazla etkileyebilir.

Bunun dışında sadece edebî etkenler bir gelenek ve folklorun yeniden inşasına katkıda bulunmaz. Sözlü ve yazılı anlatıların yanında birtakım yan olaylar görülmektedir. Hobsbawm’ın söylediği gibi “bu olaylar etrafında güçlü bir ritüel kompleksi oluşturulur: festival çadırları, bayrak sergilenmesi için iskeleler, adak yerleri, mabetler, merasim alayları, çalınacak ziller, tablolar, top atışları, festival onuruna gelen hükümet heyetleri, akşam yemekleri, tebrikler ve söylevler, vb.” (2013: 8). Bunlara benzer ritüellerin işlevi, esas olarak toplumun eşsizliğini dışa vurup göstermek ve aynı zamanda grup birlikteliğini meşrulaştırmaktır.

Ayrıca Hobsbawm’ın “icat edilmiş gelenek” kavramı etrafında tartıştığı konular Türkiye’deki folklor alanında büyük ölçüde “uygulamalı halkbilimi” terimi ile kavramsallaştırılmıştır. İlk kez 1939 yılında Benjamin A. Botkin tarafından kullanılan “uygulamalı halkbilimi” terimi, toplumsal tarihi anlamak ve yorumlamak için geleneksel kültürel değerleri incelemeyi amaçlayan bir bilim dalını işaret etmektedir. Bu anlayış, belirli bir coğrafi bölgede yaşayan insanların gelenekleri ve adetlerine toplumsal açıdan farklı bir yorum kazandırmaya yöneliktir. Bu çalışmada ortaya çıkacağı gibi, uygulamalı halkbilimi kuramları, özellikle azınlıkların etnik-kültürel farklılıklarının yavaş yavaş ortadan kalktığı küreselleşme sürecinde önem kazanmaktadır. Türkiye’de uygulamalı halkbilimi üzerinde yoğunlaşan önemli araştırmacılar (Çobanoğlu 2000, Oğuz 2002), 19. yüzyıldan günümüze folklor alanında yapılan çalışmaları bu açıdan değerlendirmişlerdir. Bu araştırmaların varlığı en önemli sonuçlardan biri, M. Öcal Oğuz’un şu sözleriyle özetlenebilir: “XIX. yüzyılda ‘yaşatmak için saklamak’ amacıyla ‘derlenen’ halk-

bilimi ürünleri, artık ‘yaşatmak için yaymak’ düşüncesiyle uygulanmaktadır” (Oğuz 2002: 8). Dolayısıyla uygulamalı halkbiliminin amacı da, yerelden başlayarak küresele ulaşmakla birlikte kültürel değerleri korumak ve yeniden sahiplenmektir. Uygulamalı halkbilimi çalışmaları (Oğuz vd. 2016) bunu göstermektedir. Bu nedenle, uygulamalı halkbilimi küreselleşen süreçlere karşı kendi kültürel kimliğini ispat etmeye çalışan küçük kültürel toplulukların folkloru kullanmaları sürecini incelemek ve yorumlamak bakımından önemli çıkarımlar sunmaktadır.

Bununla birlikte bazen folklorik bir geleneğin oluşturulması ya da icat edilmesi imgelerden oluşan bir alt tabakaya dayanır. Nitekim imgeler, belirli bir toplumun kültürel boyutunda büyük önem taşıyan unsurlardır. Ayrıca imge sadece bireysel bir yorum değil, kolektif bilinci oluşturabilecek bir unsur olarak sunulmaktadır. Dolayısıyla sadece bireyin iç dünyasını temsil etmez, çünkü her şeyden önce belirli bir toplumun genel eğilimlerini ortaya koyan araçlardır (Ulağlı 2018: 19). Bu yüzden imgeler, edebî unsurların yanı sıra kültürel, toplumsal ve psikolojik unsurların karşılıklı etkileşimiyle oluşan yapılarıdır (Ulağlı 2018: 22).

Söz konusu imgeleri inceleyen bilim, imgebilimdir. Gürsel Aytac’a göre imgebilim hem edebiyat hem de toplumsal tarih ile ilgili bir disiplindir. Bir edebî araştırma yöntemi olarak imgebilim, edebî metinlerde bulunan imgelerin estetik özelliklerini inceler. Aynı zamanda belirli bir toplumun düşünce yapısının tarihini oluşturur. Dolayısıyla imgebilimin amacı da bir ülkenin kültüründe sunulan imgeleri semantik açıdan çözümlenerek disiplinlerarası bir kültür tarihini yeniden inşa etmektir (Aytac 2001: 106-107).

Edebî imgelerden yola çıkan imgebilimsel bir yöntem geliştiren Daniel-Henri Pageaux’a göre, toplumsal imgelerin yaratılmasında ötekine karşı üç farklı tip yaklaşım ve tutum bulunmaktadır. Bu üç tutum, “mani” (*mania*), “fobi” (*fobia*) ve “fili” (*filia*) olarak adlandırılmıştır. Pageaux’ya göre “Mani” fazla olumlu olduğu için yanlış bir imge yaratırken, tam tersi “fobi” nefretle dolu görüşlere yol açmaktadır. Oysa “fili”, ötekine karşı olan tarafsız ve dengeli bir tutum göstermektedir (Pageaux 2010: 54). Bu tutumlar imgelerin nasıl karşımıza çıktığını anlayabilmek için son derece önemli olup sadece edebî değil, siyasal, toplumsal ve etnik-psikolojik imgeleri incelemek için dikkate alınmalıdır. Bundan dolayı etnolojik imgeler olarak kabul edilebilen folklorik imgeleri çözümlenebilmek için “mani”, “fobi” ve “fili” tutumları ele alınmalıdır.

Önyargılar ile ilgili olarak, Michel Bourse’un kimlik ve çokkültürlülük gibi kavramların çözümlenmesinde kullandığı kuramlardan yola çıkarak “stereotip” kavramına ilişkin bir yorum yapmak mümkündür. “Kalıp yargı” olarak tanımlanan stereotipler/basmakalıplar, ötekini yüzeysel olarak algılamaya yönelik bir süreçten üretilir ve çoğunlukla olumsuz düşünceleri çağırıştırır. Basmakalıpların oluşumu dört aşamada gerçekleşir: kategorileştirme, basitleştirme, genelleme ve karıştırma (2009: 116-118). Stereotipleşme süreci, bir grubun başka bir gruba dışarıdan bakmasıyla başlar. Gözlemleyici grup, dışlanan bireylerin grubunun kendine özgü özelliklerine ilişkin bazı basitleştirilmiş yargılar üretir. Bu basitleştirilmiş özellikler, her türlü genellemeye yol açarak dışlanan grubun tüm bireylerine uygulanır. Bununla birlikte aynı kümede bulunan bireyler de kendi toplumu hakkında birtakım stereotipler oluşturabilir. Bu tür yargılar oto-stereotip olarak adlandırılırken, ötekine yönelik basmakalıplar ise hetero-stereotip olarak kabul edilir (Bourse, 2009:127). Doğal olarak hetero-stereotip ve oto-stereotip farklıdır ve farklı bir şekilde değerlendirilmelidir.

İmgeler ve kalıplaşmış yargılara sadece edebiyatta değil, çoğu zaman folklorik söylemler ve gösterilerde de rastlanmaktadır. Kaldı ki kalıplaşmış imgeler, bir topluluğun kimlik bilincini oluşturması için yararlı unsurlar olabilir. Nitekim bir topluluk kendi

kimliğini öteki imajıyla karşılaştırarak oluşturabilir ve güçlendirebilir. Bu anlamda halk söylemleri belirleyici bir öneme sahiptir. Bu olguyu, Adil Çelik'in (2019; 2021) Türk halk söylemlerinin içinde rastlanan yabancı ve Hıristiyan imajı üzerine yaptığı araştırmalarıyla kanıtlamak mümkündür. Çelik'in öne sürdüğü gibi, ötekilerin bazı özellikleri ve davranışları kalıplaştırılarak yaratılan imgeleri, toplumun kimlik bilincini kazanma aracı olarak değerlendirilebilir (Çelik 2019: 923) ve bu imgeler ulusal/toplumsal kimliğin keşfedilmesine katkıda bulunur (Çelik 2021: 117). Bu sadece Türk folklorunda değil, birçok folklorik söylemde rastlanan bir süreçtir. Bu olgu, öteki imgelerinin (özellikle folklorik olanlar) asla naif olmadığını, aksine bir topluluğun kimlik özelliklerini ve biricikliğini gösterebilmek için işlevsel niteliklere sahip olduklarının anlaşılmasını sağlamaktadır.

Şimdiye kadar izah edilen konular, Türk imgesi gibi hassas ve tartışmalı bir konu üzerinde bir inceleme yürütebilmek adına son derece yararlı ve önemlidir. Sonraki bölümlerde bu tartışmaların ışığında ilk etapta Batı'da yaratılan Türk imgesinin genel özellikleri sunularak Moena "Türkleri"nin folklorik törenlerinde kullandıkları Türk imgesinin biçim ve işlevleri tartışılacaktır.

2. Avrupa'da Yaratılan Türk İmgesi

Türk imgesinin, Pageaux'nun tasarladığı kurama göre genel olarak "fobi", yani nefret ve korku duygularına göre yaratıldığı görülmektedir. Buna rağmen Türk imgesi basit değil çok karmaşık ve değişken bir imge olarak kabul edilmelidir.

Türk imgesinin üzerinde araştırma yapan Türk karşılaştırmalı edebiyat uzmanları, seyahat yazılarından ve oryantalist resimlerden karikatürist panellere kadar uzanan çok geniş bir metin yelpazesini incelemişlerdir. Olumsuz Türk imgesi özellikle Osmanlıların ilerlemesi ve çökmekte olan Bizans İmparatorluğu'nun büyük bir kısmının fethiyle oluşmaktadır. Türkleri kendi şeytani düşmanı, güçlü ve durdurulamaz Deccal olarak ilan eden Hıristiyan halkları, Osmanlı ordusunun Niğbolu (1396), Varna (1444), Kosova (1448) zaferleri ve İstanbul'un Fethi (1453) hakkında dehşetle haber almaktadır (Kuran-Burçoğlu 2003: 24-26). İkinci Viyana kuşatmasına (1684) kadar Osmanlıların Balkanlar'ı işgal etmeleri, zalim, despot ve kâfir olarak nitelendirilen ötekinin yeni ve güçlü bir imgesini uyandırmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu, Doğu despotizminin simgesine dönüşmektedir. Zamanla bu ögeye başka imgeler de eklenmiştir, nitekim Osmanlı dünyası şehvetin merkezi olarak kabul edilmiştir. Bu fikir, harem, hamam, göbek dansı gibi yanlış bir şekilde değerlendirilen, birçok defa hayali özelliklerle süslenen kültürel geleneklerden beslenmiştir (Kuran-Burçoğlu 2007: 255). Özellikle Orta veya Doğu Avrupa'da, Osmanlı tehdidini ya da işgalini doğrudan deneyimlemiş olan bölgelerde yayılan Türk imgesi dikkat çekicidir. Slovak edebiyatında ve folklorundaki Türk imgesine odaklanan Charles Sabatos'un (2005; 2014) söylediği gibi, "Türk tasavvurları, [...] bu bölgedeki kültürlerin çoğunda yabancı hükümlerine ait tehditkâr bir gücün sembolü olarak boy gösterdi" (2005: 247). Türk imgesi, Hıristiyan halklarına şiddet uygulayan Müslüman düşmanın temelde olumsuz bir imajı ve bir baskı metaforu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu imajın, Türk tehdidi ortadan kalktıktan sonra da uzun süre canlı kaldığı görülmektedir. Nitekim 20. yüzyılda, geçmişte kalan Türklere karşı mücadele teması, çağdaş Slovak edebiyatında kendi ulusal kimliğinin yeniden inşasında önemli bir işleve sahiptir. Fakat Türk imajı olumsuz özelliklerini taşımaya devam etse de, bu defa belirli milliyetçi amaçlara hizmet ettiği fark edilmektedir (255).

18. yüzyılda Aydınlanma dönemindeki Avrupa'nın kolektif hayal gücünde Türk imgesi değişip en olumsuz ve ürkütücü özelliklerini kaybetmekte ve daha belirgin erotik ve şatafatlı unsurlarla zenginleşmektedir. Bu değişimin sebebi, Osmanlı İmparatorlu-

ğu'nun askeri gücünü kaybetmesi ve Batı'ya gittikçe açılmasıdır. Artık korkutmayan Osmanlı Devleti, *turquerie* (Türk usulü nesnelere) gibi yeni egzotik modalar için esin kaynağı olmuştur. Burcu Alarşlan'ın ifade ettiği gibi birçok Avrupalı asil erkek ve kadın, Türk kıyafetleri giyip poz vererek kendilerine portre yaptırmışlardır (2005: 151). Fakat bu yaygın ilgiye rağmen, çok eşlilik ve kölelik gibi bazı kültürel gelenekleri nedeniyle Hıristiyan aile ve sosyal değerlerine antitez olarak görülmüştür.

19. yüzyılda sömürgeci hareketlerin ardından Doğu, Fransa ve İngiltere gibi Avrupa'nın ekonomik olarak güçlü ülkeleri tarafından kontrol edilirken Doğu'yu daha derin bir şekilde ötekileştiren ve Edward W. Said (2003) tarafından incelenen Oryantalizm ortaya çıkmaktadır. Bu ideolojik düşüncede Osmanlı İmparatorluğu, Batılı seyyahların *Bin Bir Gece Masalları*'nın büyüleyici dünyasını bulabilecekleri ve Batı'nın zıttı olan yer olarak görülmektedir. Ayrıca Doğu medeniyetlerinin gelenekleri, dilleri ve kültürleri ile ilgili ilk çalışmalar çoğalırken öte yanda sanatçı ve ressamlar, aynı medeniyetleri masalsi ve çekici unsurlar içeren hayali bir dünya olarak resmetmektedir. Bu nedenle, gizemli ve baştan çıkarıcı bir Doğu'nun yaratılması, bastırılmış dünyevi hayallerin ve arzuların gerçekliğe aktarılması arzusunu, cinsel özgürlük isteğini ve bir huzur ve rahatlama iklimi arayışını gösterdiği söylenebilir (Kuran-Burçoğlu 2003: 30). Gaddar padişahlar, zenginlik içinde yaşayan vezirler, haremde yarı çıplak yatan odalık kadınlar ve devalerle dolaşan tüccarlar ile dolu bu hayali dünya, Türk imgesini o kadar içten etkilemiştir ki günümüze kadar etkilerini göstermektedir ve modern Türkiye ile büyük sıklıkla özdeşleşmektedir.

İtalyan kültürüne bakılacak olursa, Türkler genellikle olumsuz bir şekilde gösterilir, "öteki", düşman ve şeytanın hizmetkârı olarak görülürler. Bunun nedeni, her şeyden önce, daha önce bahsedildiği gibi dini sebeplerdir. Müslüman Türkler, Hıristiyan halklar için bir tehlike olarak kabul edilir. Akdeniz'in merkezinde yer alan ve antik çağlardan beri ticaret trafiği için zorunlu bir geçit olan İtalyan yarımadası, yüzyıllar boyunca Osmanlı Türklerinin saldırılarına maruz kalmıştır. Meşhur Otranto Seferi (1480) ve Puglia bölgesine yapılan saldırılar, bugün yerel folklorlarda hala hatırlanan olaylardır. Bu olgu, özellikle halk hafızasında Türklerin olumsuz imgesinin yayılmasını kolaylaştırmıştır.

Bunun dışında İtalyan yarımadasında Venedik Cumhuriyeti gibi istisnalar unutulmamalıdır. Nitekim Osmanlılarla yoğun bir şekilde temas giren Venedik hükümeti stratejik ve siyasi nedenlerle Türk-Osmanlı geçişini daha yakından tanımaya yönelik bir ilgi geliştirmiştir. Bu yüzden 16. yüzyıldan itibaren Türk tarihi, dili ve edebiyatı hakkında kitaplar yazılmıştır. Örneğin Francesco Sansovino'nun *Annali Turcheschi* (Türk Tarihi, 1573) kitabı veya Giovanni Battista Donado'nun *Della letteratura de' Turchi* (Türklerin Edebiyatı Hakkında, 1688) kitabı bu ilginin örnekleri olarak gösterilebilir (Soykut 2003). Her şeye rağmen bunlar, yaygın olumsuz Türk imgesiyle çelişen istisnai durumlardır.

18. yüzyılda tüm Avrupa'da olduğu gibi İtalyan edebiyatında da Türk imgesi giderek daha fazla önem kazanmaya başlamıştır (Özgören Kınılı vd. 2019: 68). Özellikle Giambattista Casti, gezi yazılarında şehvetli Türk imgesini ele almış ve Türklerin bazı erdemlerini övse de geri kalmışlıklarını, despot yönetimlerini ve evrensel düzene katkıda bulunamamalarını eleştirmiştir (Gürol, 1987: 73-75). Benedetto Marcello'nun 1715 tarihli *Il Bassa Generoso* (Cömert Paşa) ve Felice Radicati'nin *Il Sultano Generoso* (Cömert Padişah, 1805) operaları gibi bazı oyunlarda kimi Türk sultanları ve paşaları insani, adil ve merhametli olarak temsil edilse de (Anda, 1989: 134-135), olumlu bir Türk imgesine rastlamak zordur. Mesela şair ve trajedi yazarı Vittorio Alfieri (1749-1803), Türkleri kaba ve cahil bulmuştur (Gürol, 1987: 102). Yazar Edmondo De Amicis

(1846-1908), *Costantinopoli (İstanbul, 1877)* adlı seyahat kitabında, Türklerin gerçekten kendilerini sosyal ve kültürel açıdan geliştiremeyeceklerini düşünmüştür (Gürol, 1987: 146). İtalyan halk edebiyatında Türkler kötü, acımasız, tembel, şehvetli, şişman ve şeytani insanlar olarak gösterilmiştir (Gürol, 1987: 178, 182). Genel olarak tüm Türk karakterler belli kalıplaşmış tiplere ve stereotiplere göre şekillendirilmiştir (Akşin 2004: 24).

Bütün bu örnekler göz önünde bulundurulduğunda, Kuzey İtalya'daki bir kasabada yaşayan küçük bir topluluğun, kökenlerini bu kadar derinden hor görülen bir imgeye ait efsanevi bir ataya bağlaması şaşırtıcı gibi görülebilir. Ancak bu olgu, bir sonraki bölümde görüleceği gibi, yerel kimliğin inşasına ilişkin nedenler gösterilerek açıklanabilir.

3. İtalyan bir Mahallenin Türkleştirilmesi: Moena'daki Türkler

Avrupa geleneğinde Türk imgesi incelendikten sonra bu konuyla bağlantılı olarak Moena "Turchia" mahallesinin "Türk/Osmanlı" gelenekleri ve folkloruna dayalı maddi ve tarihsel kaynaklar bu bölümde sunulmuş ve hakkında değerlendirmeler yapılmıştır.

3.1 "Turchia" Mahallesinin Adı ile İlgili Efsanevi ve Tarihsel Kaynaklar

Daha önce bahsedildiği gibi, Moena, Kuzey İtalya'da, Trento eyaletinde, Dolomit dağları arasındaki Fassa Vadisi'nde bulunan küçük bir kasabadır. Bu küçük kasaba kültürel açıdan özel bir bölgede bulunur. Bu bölgede yaşayan halk kendilerini *Ladini* (Ladinler) olarak tanımlar, antik ve özel geleneklere, İtalyancadan farklı bir dile ve köklü bir kültüre sahiptir. Ladinler, folklorik törenler ve şenlikler aracılığıyla gösterilen etnik özellikleriyle gurur duyarlar. Moena kasabası, "Rione Turchia" ("Turchia" Mahallesi) yer adı ile adlandırılan oldukça özel bir mahalle sayesinde meşhur olmuştur. Yaklaşık iki yüz kişilik bu topluluk ile Türkiye'nin arasında doğrudan bir ilişkinin olup olmadığı konusu halen tartışılmaktadır. Nitekim bazıları bu mahallenin Anadolu ile bağlantısını desteklerken, bazıları da bu inancın gerçekliğini reddeder.

"Turchia" mahallesinin sakinlerinin Türk asıllı olduğu gerçeğini destekleyen uzmanlar, oldukça ilginç bir efsaneden yola çıkmaktadır. Rivayete göre, 1683'te Viyana başkentini ikinci kez kuşatan Türk ordusunda görev yapan ve sonunda kuşatma sırasında esir düşüp esaretten kaçan ve yaralanan bir yeniçeri, Alp dağlarının vadilerine sığınır. Sayısız maceradan sonra esaretten kurtulan Türk yeniçeri, Viyana'dan 500 km mesafede bulunan Moena kasabasına varıp oranın sakinleri tarafından tedavi edilir ve kendisine orada kalma fırsatı verilir. Görünüşe göre zamanla evlenir, birçok çocuğu olur. Sonunda kahraman, kalıcı olarak Moena'da ikamet etmeye karar verir (Visintainer 2011: 7). Bu efsanenin simgesi, "Piazzetta Turchia" (Türkiye Meydanı) merkezinde "Fontana del Turco"dur (Türk'ün Çeşmesi). Sarıklı bir Türk başı ile süslenmiş bu çeşme, 20. yüzyılın ikinci yarısında buraya yerleştirilmiştir.

Fontana del Turco (yazarın fotoğrafı)

Belgelenmiş birçok kaynaktan yararlanan diğer uzmanlar ise, “Turchia” yer adı için farklı açıklamalar yapmaktadır. “Turchia” adı, aynı mahalleye verilen tüm diğer adlar arasında sadece en bilinenidir. Mesela bu mahalleye, Avisio nehri yakınlarındaki topraklarda bulunduğu için “Ischiacia” adı da verilmiştir. Latince “ischia” kelimesinin türevi olan “Ischiacia” adı tam olarak “sularla çevrili bir yer” demektir. Muhtemelen bu ad, burada bir zamanlar bataklıklar bulunduğundan verilmiştir (Poppi 2009: 114).

Kasabanın bazı tarihçileri, “Turchia” yer adının; “torchia”, yani “kenevir basmak için preslerin bulunduğu yer” sözcüğünün bozulmasıyla oluştuğu konusunda hemfikir görünmektedirler (Poppi 2009: 113-114). Fakat Giuseppe Dell’Antonio, “alla Turca” tabirinin ilk kez 1827 yılında belgelerde yer aldığı tespit edip, dikkatli araştırmalarına rağmen türemenin “Turchia”dan mı, yoksa “torchia”dan mı olduğuna karar verememiştir (Dell’Antonio 1977: 161). Nitekim toponimi açısından mahallenin diğer adlarından kesin olarak preslerin bulunup bulunmadığı anlaşılmaz.

Maria Piccolin ise “Turchia” yer adının tarihini farklı bir şekilde yorumlar. İncelediği belgelere göre Giovanni Francesco Accursio, 1698 yılında Moena’da doğan bir keşişti. 1736 yılında ölen peder Mısır’a misyoner olarak gönderilmişti (Stenico 2007). Ischiacia bölgesinde yaşayan bir kız kardeşi de vardı ve evinde erkek kardeşinin, 2. bölümde izah edilen “Türk tarzında” giyinmiş bir portresi bulunmaktaydı. Bu portreden esinlenerek ilk kez 1788’de bu hanımın sahip olduğu bir tarlaya “alla Turca” adı verilmiştir (Piccolin 2000). Sonuç olarak Moena’da uzaktan da olsa “bir Türk kurucu” ile bağlantılı olan bir *ciasal* (soy veya soyadı) bulunmamaktadır. Bu olgu Piccolin’in tahminlerini destekler: “Turchia” sadece bir yer adı olarak kabul edilmelidir. Ancak bu yer adı, bölge sakinlerinin zaman içinde *Bastia* (kız verme) ritüelinde gösterilen bir Türk kimliği inşa etmeleri için yeterli olmuştur (Poppi 2009: 115).

3.2 Kendi Farklılığını Belirtme Yolu Olarak Folklor: “Bastia” Geleneği ve “Türk” Karnavali

Fassa Vadisi’nin *Baschia* geleneksel töreni, Avrupa çapında halk kültüründe rastlanan ve bir zamanlar bölgeyi sadece işgalci Türklerden değil, aynı zamanda genç bekâr kızları “kaçırmaya” çalışan yabancılardan da koruyan gençlerin yer aldıkları dışevlilik ritüellerinin yerel bir yorumudur (Poppi 2009: 115). *Baschia* töreni, damadın köyünde düğünü gerçekleştirmek üzere yola çıkan tüm düğün alayının toplu olarak tutuklanmasıyla başlar. Herkes; sarhoş bir yargıcın, damadı köyün en güzel kızını “krallık” yasalarına uymadan kaçırma suçladığı mahkemeye getirilir. Savcılık ve savunma arasındaki grotesk tartışma, Harlequin tarafından durdurulur. Bu geleneksel İtalyan maskeli karakter, anlaşmazlığın nihai hakemi olarak *Sobèna* kralının araya girmesini sağlar. Sarhoş ve beceriksiz kral, gübrenin tarlalara taşındığı sepet olan *bona*’nın bulunduğu tahta oturtulur. Harlequin, Kral’ı “*grazia*” (af) kelimesini söylemeye ikna eder ve tüm süreç barışçıl bir şekilde sona erer. Damat makul bir para cezası öder ve gelini köyün sınırlarının dışına götürür. Fassa Vadisi’ndeki karmaşık evlilik ritüeli, 70’li ve 80’li yıllarda, kimlik açısından geleneğin yeniden canlandırılması için yeniden keşfedilmiştir. Bu nedenle evlilik ritüellerinin yeniden canlandırılması, “geleneğin icadı”nda ve etnik-kültürel kimliğin inşasında büyük öneme sahip olmuştur (Poppi 2009: 116).

Moena’da Ladin *Baschia* töreni *Bastia* adını alır. *Baschia* töreninde olduğu gibi, *Bastia* geleneğinde mahalleden “Türk” bir kızı kaçırmaya çalıştığı için damadın önce yiyecek ve şarap vererek bir ceza ödemesi gerekir. Ceza ödemedenden gelinin evinden çıkamaz. Ayrıca evlenmek üzere olan kız yabancı erkeğe verilmeden önce damadın Padişah’ın iznini alması gerekir. Daha önce anlatılan *Baschia* ritüelinde olduğu gibi, bu

eğlenceli durum yiyecek ve şarapla dolu bir ziyafet ile sona erer. Bu noktada nihayet yeni evliler için kutlamalar başlayabilir.

Moena Türklerinin *Bastia*'sı hiçbir zaman yok olmamış, geleneksel evlilik ritüelinin unsurları yerel bir kimlik ritüeliyle birleşip evlilik geleneği olmaktan çıkmıştır. Nitekim Moena'da "Turchia" mahallesinin "Türkleri", artık Türk-Osmanlı kıyafetleri giyerek sadece dışvilikler vesilesiyle değil, aynı zamanda büyük yerel şenlik vesilesiyle de geçit töreni düzenlerler. Böylece "Turchia" mahallesinin sakinleri, yaklaşık otuz yıldır bu şenlikte her yıl Ağustos ayının ilk haftasında mahallenin kendine özgü kimliğini köylüler ve turistlerin önünde yeniçeri, köle ve hadım kıyafetleriyle gururla yürüterek yeniden ispat etmeye çalışırlar². İlginç bir olgu da Moena Türklerinin geçit törenini geleneksel olarak karnavalın düzenlendiği kış aylarında yapmamalarıdır. Bu etkinlik, Alp turizminin en yoğun olduğu dönem olan Ağustos ayında gerçekleşir. Bu nedenle, Türklerin geçit töreninin, turistleri çeken bir fırsata çevrildiği ve İtalyan topraklarında yaygın olan ve koruyucu azizlerini kutlayan köy festivallerini hatırlattığı söylenebilir.

Bastia töreninde olduğu gibi en önemli karakter şüphesiz padişahtır. Padişah, başörtülü kadınlardan ve dansözlerden oluşan haremi eşliğinde şenliği yönetir, ziyaretçileri selamlar, hediyeler ve kutsamalar dağıtır. Son olarak yerel yöneticiler, mahallenin kökenini doğrulayan küçük bir belge sergisiyle kutlamalara katkıda bulunur.

Poppi'ye göre, bu tür geçit törenlerinin Moena "Türkleri" tarafından geliştirilmesi, büyük olasılıkla İkinci Dünya Savaşı sonrasına dayanır ve "Turchia" mahallesinin Türk kimliğinin pekişmesi 1950'lerde olur. O yıllardan itibaren Moena'da, Şubat-Mart aylarında şehirlerde gerçekleştirilen karnavallara benzer maskeli şenlikler yaz aylarında düzenlenir. Bu maskeli şenlikler, "geleneksel" el işlerini, unutulmuş meslekleri ve dağ kültürünü tanıtmayı amaçlar. Bu nedenle, söz konusu şenlikler son dönemde Alp folklorunun yeniden icat edilmesini teşvik eden turizm endüstrisinin eğilimlerine de bağlanabilir (Poppi 2009: 117). Ayrıca, unutulmamalıdır ki 50 ve 60'lı yıllardan itibaren Kızılderili, Mihrace ve sultan kostümleriyle dolu "egzotik" karnavallar da yaygınlaşır ve bu gelenekler ekonomik patlama ve küreselleşmenin baskılarıyla Trentino bölgesinin vadilerine kadar da ulaşır (Baiocco 1995). Bu açıdan, Moena "Türkleri"nin kendi folklorik kültürüne bir tür öz-oryantalist bir eğilimle yaklaştıkları görülebilir. Öz-oryantalizm, her şeyden önce kültür turizminde gelişen ve yine folklorla ilişkili belirli etkinliklerin ticarileşme sürecinden geçtiğinde önem kazanmaktadır (Ölçer Özünel 2014). Kendini Türk olarak tanımlayan bu küçük topluluğun kendine bakışının, son on yılda Alp turizminin yeniden değerlendirilmesinin ticari mantığına uyduğu fark edilir. Büyük olasılıkla, egzotiğe karşı artan duyarlılık ve nostaljinin yoğun olduğu bu dönem, Moena "Türkleri"nin imgesini pekiştirmiştir. Bu nedenle bu "Türkler" in şenlikleri İtalya'nın genelinde gerçekleşen karnavalların özellikleri dikkate alınarak değerlendirilebilir.

Bu olgunun aynı zamanda ve her şeyden önce Batı Avrupa'ya yayılmış olan karnaval geleneğiyle bağlantılı olduğu da söylenebilir. Bakhtin (2005), Rabelais üzerine yazdığı araştırmasında, özellikle Ortaçağ ve Rönesans dönemindeki karnaval geleneğinin özelliklerini ve işlevlerini incelemiştir. Karnaval dönemi, tüm sosyal hiyerarşilerin altüst olduğu, toplumsal davranışları yöneten kuralların yok olduğu, insanların özgürce hareket edip eğlenebildiği bir zamandır (Bakhtin, 2014: 25). Toplumun tüm yapısının alt üst edildiği, tersyüz edildiği ve alay konusu olduğu kısıtlı bir dönemdir (Brandist, 2011: 210). Ayrıca, soytarıların kral ve piskopos gibi önemli siyasi ve dini figürlerin kılığında girdikleri, eşek kostümü giydirerek her türlü aşağılanmaya maruz bırakıldıkları Ortaçağ karnaval şenliklerinde abartılı miktarda yiyecek ve içecek tüketilir. Köylüler ve soylular eşit olarak kabul edilerek alt-üst sınırları ortadan kalkar. Tüm hiyerarşiler alt

üst edildiği ve ahlaki kısıtlamalar ortadan kalktığından dolayı karnavaldaki yaşamın “ters yüz edilmiş bir yaşam” olduğu söylenebilir (Bakhtin, 2014: 224). Moena “Türkleri”nin törenlerinin, en azından başlangıçta, bu karnaval eğilimlerini yansıttığını düşünmek mümkündür. Başka bir deyişle Moena’daki “Türk” törenlerinde yerel halkın Hıristiyan Batı’nın en kötü düşmanlarıyla özdeşleşmesinin bu alt üst edilmiş yaşamla ilişkili olduğu düşünülebilir. Bununla birlikte, “Turchia” mahallesinde yaşayanların Türk kıyafetleri giymelerinin, zamanla Ladin bölgesindeki diğer toplumlara karşı kendi özel toplumsal kimliğini ispat etmek için bir yola dönüştüğü de unutulmamalıdır.

Moena “Türk” folklorundaki en çarpıcı olgu, bir dizi basmakalıba dayalı aşırı-yerel kimliğin farklılaşma sürecinin bir parçası olarak uygulanan Türk kültürünün “hayali imgesi” olmasıdır. Her yıl Ağustos ayında düzenlenen “Türkler”in geleneksel geçit törenini yansıtan görüntüler incelenirse, “Turchia” mahallesinde yaşayanların sergiledikleri Türk imgesinin kendine has bazı özellikleri tespit edilebilir. En önemli olgu şüphesiz, bu insanların yüzyıllardır Avrupa’nın hayal gücünü büyüleyen padişah, odalıklar, cariyeler, yeniçeriler ve vezirler gibi giyindikleridir. Bu şekilde, Moena “Türkleri”, 18. yüzyılın egzotizminin ve 19. yüzyılın oryantalistiminin tipik önyargılarıyla şekillendirilen Türk-Osmanlı imgesini yansıtan kostümler kullanarak kendi özel kimliklerini ispat ederler.

Bu tarz kostümlerin uzun yıllar boyunca gelişen belli basmakalıplara göre tasarlandığını da eklemek gerekir. Avrupalıların hayal dünyasında, Osmanlı Türklerinin giyim tarzının temsili, genellikle *Libri di maniere* (*Görgü Kitapları*) denen kitaplardan etkilennmiştir. Bu kitaplar, 16. ve 17. yüzyıllar arasında çok sayıda yazılmış olan metinlerdir ve Babiali’ye gönderilen elçiliklere eşlik eden Avrupalı ressamların çizdikleri renkli resimleri içerir. Bu görüntüler Türklerin günlük yaşamlarındaki giyim ve davranış biçimlerini yansıtır (Unterkircher 1971: 15-16). “Alaturka” giyim tarzının basmakalıp bir imgesini yaratan diğer kaynak da kuşkusuz 19. yüzyılda gelişen Oryantalist resimlerdir. Moena’da düzenlenen “Türk” törenlerine bakılacak olursa Moena “Türkleri”nin kullandıkları giyim tarzının, uzun bir egzotik ve oryantalist geleneğin mirası olan bu basmakalıplardan etkilendiği anlaşılır.

Bu oryantalist görüntüler, mahalledeki evlerin tüm pencerelerinde asılı olan Türkiye Cumhuriyeti bayrağıyla tezat oluşturur elbette. Türkiye bayrağı aslında tamamen farklı bir gerçekliği temsil eden, somut bir gerçekliğin en önemli simgesidir. Bu gerçeklik, Moena sakinlerine ilham veren o hayal dünyasından uzak olan çağdaş Türkiye’nin gerçeğidir. Moena “Türkleri”nin aslında bu gerçeklikle pek ilgilenmediği kesindir. Arzuları o bölgede yaşayan diğer halklardan farklılıklarını ve kendi benzersizliklerini göstermektir.

“Türkler”in Ladin törenlerindeki bir başka ilginç unsur, topluluğun kurucusu olan efsanevi yeniçerinin dininden söz edilmemesidir. Bu olgu, şimdiki kadar hiç vurgulanmayan ama son derece önemli bir gerçektir. Nitekim tarihsel olarak gelişen Türk imgesi her zaman dinsel farklılıkla ilişkilendirilmiştir. Avrupalılar için Türkler, her şeyden önce Müslüman oldukları için düşmanlardır. “Turchia” mahallesinde yaşayanlar dinden söz etmeden, Moena’ya yaralı bir şekilde ulaşan efsanevi yeniçerinin erdemlerini vurgularlar. Bu erdemler, cesaret ve askeri yiğitlik gibi, geleneksel olarak Alp halklarının yerel gururuyla örtüşen erdemlerdir. Bu nedenle Moena “Türkleri”nin, kendi kültürüne uygun olmayan olguları sansürleyip Türk imgesinin sadece amaçlarına göre işlevsel olan bazı özelliklerini alarak kimliklerini şekillendirdikleri söylenebilir. Daha önce görüldüğü gibi, Pageux tarafından “mani” olarak adlandırılan bu tutumun amacı, belirtildiği gibi, Alp bölgesi içindeki yerel özelliğini doğrulamaktır. Bu yüzden, “Turchia”

mahallesinin sakinlerinin, Avrupa ve İtalya zihniyetinde son derece olumsuz özellikler içeren bir imgeyi kullanarak gururlu bir şekilde kendilerini tanıtmaları şaşırtıcı değildir. Moena “Türkleri”, seçtikleri değerlere atıfta bulunur ve kendilerini, hayal dünyasına ait büyüleyici bir gerçeklikle özdeşleşen imgeler aracılığıyla tanıtır. Bu olgu, “fobi” tutumundan kaynaklanan imgeler olduğu gibi, “mani” tutumundan ortaya çıkan imgele- rin de, ötekine karşı gerçekçi, tarafsız ve dengeli görüşleri içermediğini göstermektedir.

Bunun yanı sıra, Moena “Türkleri”nin vakası, Türk kimliğinin seçilmesinin her şeyden önce, bir kimliğin yeniden yaratma hareketi çerçevesinde oluştuğunu göstermek- tedir. Türk kimliğinin “icadı” ya da “yeniden keşfi”, yerel bir farklılaşma ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Bu olgu, kültürel oluşumda baskın dış dürtülere karşı verilen yerel tepkileri yaratan koşullarda karşımıza çıkar. Sadece dış dürtüler tarafından şekillendirilen etkiler kendilerini dayatmaz, bir yorumlama ya da seçim gereklidir. Bu etkiler, çoğu zaman bu koşulları kendi ihtiyaçlarına uyarlayarak yeniden şekillendirmeye katkıda bulunur (Poppi 1992). Dolayısıyla, yeniden ya da hiçten ortaya çıkan Moena “Türkleri”nin törenleriyle ilgili “geleneksel söylem”, sadece dışarıya yönelik güçlü bir kimlik değerine sahip olmakla kalmaz, aynı zamanda Fassa Vadisi’nin Ladin topluluğu içinde de güçlü bir şekilde ifade edilir. Küreselleşen yaşam tarzlarıyla yayılan asimilasyon korkusu, geleneksel kimliklerin yaratılmasını ya da yeniden keşfedilmesini beraberinde getirir (Poppi: 111-112). İlerleyen asimilasyon ve homologasyondan kurtulmaya çalışan küçük toplulukların kendi kimliklerini kurtarmalarının tek yolu, geleneğin (yeniden) icat edilmesi gibi görünüyor. Şüphesiz bu olgunun bir göstergesi, Moena “Türkleri”nin topluluğu ve folklorudur.

Sonuç

Girişte belirttiği gibi, bu makalenin amacı, Moena’nın “Turchia” mahallesindeki sakinlerin gerçekten Türk kökenli olup olmadığını göstermek değildir. Bunun yerine, *Bastia* töreninde ve her yıl Ağustos ayının ilk haftasında Moena kasabasında düzenlenen “Türkler”in geçit töreninde yansıtılan Türk imgesini incelemek ve Alplerde yaşayan bu küçük topluluğu, Batı’da yüzyıllar boyunca olumsuz özellikleri taşıyan bu imgeyi kullanmaya iten sebepleri araştırmak amaçlanmıştır.

Araştırmada öne sürüldüğü gibi, Türkler, Batı’nın ve Hıristiyanlığın en büyük düşmanı olarak tasvir edilmişlerdir. Diğer ülkelerde olduğu gibi İtalya’da da Türklere karşı kötü duygular beslenmiştir. Fakat bu olgu, küçük bir kasabanın sakinlerinin kendilerini bu halkla özdeşleştirmelerine engel olmamıştır. Nitekim “Turchia” mahallesinin adının nereden geldiği belli olmasa ve hakkında sadece birtakım tahminler olsa da, bu mahallenin sakinleri için kendi Türk kökenleri gerçektir. Bu toplumun bir efsaneden yola çıkarak “Türk” kökenlerini ilan etmesi, ait oldukları Ladin-Alp dünyası içindeki özgünlüklerini ortaya koyma niyetinde olduklarını gösterir. Moena’nın “Türk” toplumu tarafından kullanılan Türk imgesi kesinlikle Batı’da yaygın olan oryantalist ve egzotik basmakalıplardan şekillendirilmiş, ancak herhangi bir dini çağrışımından arındırılmış bir imgedir. Dini unsur yerine, efsanevi kurucu yeniçerinin erdemleri yüceltilir ve atalarını onurlandıran torunlar tarafından, kökenleri *Bastianın* dışlevlilik ritüelleriyle ilişkilendirilebilen bir geçit töreniyle aktarılır. Moena “Türkleri”nin bu vesileyle Türklüklerini göstermek değil, ancak Ladin bölgesinin daha geniş çaptaki benzersizliklerini yüceltmek istedikleri açıktır.

Genel olarak geleneğin (yeniden) icat edilmesinde olduğu gibi, Moena’nın “Türk” geleneğinin (yeniden) yaratılması, kendi benzersizliğini ilan etmek, kimliği yeniden keşfetmek ve kendi bölgesel özelliklerini korumak için meydana gelmektedir. Sonuç olarak Moena “Türkleri”, çağdaş dünyanın küreselleşen baskılarına karşı aşırı yerel

seçimlerin nasıl kullanıldığının kanıtıdır. Herhangi bir folklorun (yeniden) icat edilmiş olduğu gibi, Moena “Türkleri” vakası da çağdaş dünyada folklorun, küreselleşmenin etkisi altında kendi benzersizliğini kaybetme riskiyle karşı karşıya olan bir topluluğun kimliğini kurtarmanın en işlevsel yoluna dönüştüğünün bir göstergesidir.

YAZARLARIN KATKI DÜZEYLERİ: Birinci Yazar %100.

ETİK KOMİTE ONAYI: Çalışmada etik kurul iznine gerek yoktur.

FİNANSAL DESTEK: Çalışmada finansal destek alınmamıştır.

ÇIKAR ÇATIŞMASI: Çalışmada potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

NOTLAR

1. Çok sayıda çevrimiçi haberlerin arasında öne çıkanlar şunlardır: “İtalya’daki hayranlık; Moena’da Yeniçeri Türk anılıyor”, TRT Haber, 2013; “İtalya’da bir Türk Köyü”, Vatan Gazetesi, 2014; “İtalya’da bir Türk Köyü Moena”, Yeni Asır, 2015; “İtalya’da 3 asırlık Türk Festivali”, NTV, 2017; “İtalya’daki Türk köyü: Moena”, Hürriyet, 2017; “Türk kıyafetlerini giyip her yıl o günü kutluyorlar”, Sabah, 2017; “Zaferle sonuçlanan bir direniş öyküsü: bir Türk köyü; ‘Moena’”, Yeni Alanya, 2018.
2. Moena “Türkleri”nin geleneksel geçit töreninin görüntüleri, Ladin dilinde 2013 yılında çekilen Turchia, tradizione en festa (Turchia, festivalde gelenek) başlıklı belgeselde yer almaktadır. Söz konusu belgesel şu Youtube adresinden izlenebilir: <https://youtube.com/watch?v=MKWI3PX8GLg&feature=share>. Belgeselde yer alan görüntülerin izlenmesi, bu makalede Moena “Türkleri”nin geçit töreni sırasında sunulan Türk imgesi hakkın-da yapılan değerlendirmelerin anlaşılmasını kolaylaştırabilir. Telif hakkı nedeniyle bu belgesel-den görsellerin metne dâhil edilmemesi tercih edilmiştir.neden olan ruhu ağızıyla alıp tükürür veya ateşle tedavi eder (Bayat 2012: 111-114; Demir 2016: 22).

KAYNAKÇA

- “İtalya’daki hayranlık; Moena’da Yeniçeri Türk anılıyor”, TRT Haber (21 Ekim 2013), 14 Haziran 2020, <<https://www.trthaber.com/haber/medya/italyadaki-hayranlik-moenada-yeniceri-turk-aniliyor-105171.html>>;
- “İtalya’da bir Türk Köyü”, Vatan Gazetesi (20 Ocak 2014), 14 Haziran 2020, <<http://www.gazetevatan.com/italya-da-bir-turk-koyu-602156-garip-ama-gercek/>>;
- “İtalya’da bir Türk Köyü Moena”, Yeni Asır (17 Eylül 2015), 14 Haziran 2020, <<https://www.yeniasir.com.tr/yasam/2015/09/17/italyada-bir-turk-koyu-moena>>;
- “İtalya’da 3 asırlık Türk Festivali” NTV (20 Temmuz 2017), 14 Haziran 2020 <<https://www.ntv.com.tr/galeri/dunya/italyada-3-asirlik-turk-festivali,fcPv2yMUZUOr2J13-45h7A>>;
- “İtalya’daki Türk köyü: Moena”, Hürriyet (24 Şubat 2017), 14 Haziran 2020 <<https://www.hurriyet.com.tr/seyahat/galeri-italyadaki-turk-koyu-moena-40366287>>;
- “Türk kıyafetlerini giyip her yıl o günü kutluyorlar”, Sabah (27 Temmuz 2017), 14 Haziran 2020, <<https://www.sabah.com.tr/galeri/yasam/turk-kiyafetlerini-giyip-her-yil-o-gunu-kutluyorlar/8>>;
- “Zaferle sonuçlanan bir direniş öyküsü: bir Türk köyü; ‘Moena’”, Yeni Alanya (07 Eylül 2018), 14 Haziran 2020, < <https://www.yenialanya.com/haber/4024094/zaferle-sonuclanan-bir-direnis-oykusu-italyada-bir-turk-koyu-moena>>
- Akşın, Sina. “Batı’da Türk İmgesi”. *Mülkiye* 28/245 (2004): 23-31.
- Aktulum, Kubilay. *Folklor ve Metinlerarasılık*. Konya: Çizgi Kitabevi, 2013.
- Alarşlan, Burcu, “Türk İmajının Görsel Yansımaları”, *Dünyada Türk İmgesi*. Özlem Kumrular, haz. İstanbul: Kitap Yayınevi, 2005.
- And, Metin. *Türkiye’de İtalyan Sahnesi*. İstanbul: Metis Yayınları, 1989.
- Aytaç Gürsel. *Karşılaşmalar Edebiyat Bilimi*. Ankara: Kültür Bakanlığı, 2001.
- Baiocco, Donata. *Carnevali in Val di Fiemme*. Trento: UCT, 1995.
- Bakhtin, Mihail. *Rabelais ve Dünyası*. (Çev. Çiçek Öztekin) İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2005
- . *Karnavaldan Romana*. Sibel İrzık, der. (Çev. Cem Soydemir) İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2014.
- Bourse, Michel. *Melezliğe Övgü*. (çev. Işık Ergüden) İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2009.
- Çelik, Adil. “Türk Sözlü Anlatı Geleneğinde Hristiyan İmajı”. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi* 12/28 (2019): 902-924.
- . “Hac Anlatılarında Yabancı İmajı”. *Milli Folklor* 130 (Yaz 2021)
- Çobanoğlu, Özkul. *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2000.
- Dell’Antonio, Giuseppe. “I nomi locali del Comune di Moena”. *Mondo Ladino*, 1, 1-4 (1977): 121-172.
- Güneş, Mehmet. “Kızılırmak ve Karakoyun Efsaneleri Bağlamında Kültürün Yeniden Üretiminde Halk Anlatılarının İşlevselliği”. *Milli Folklor* 125 (Bahar 2020): 100-109.

- Gürol, Ümit. *İtalyan Edebiyatında Türkler*. Ankara: İmge Kitabevi, 1987.
- Hobsbawm, Eric. "Giriş: Gelenekleri İcat Etmek". *Gelenegin İcadı*. Eric Hobsbawm ve Terence Ranger, der. (çev. Mehmet Murat Şahin) İstanbul: Agora Kitaplığı, 2013: 1-18.
- Kuran-Burcoglu, Nedret. "A Glimpse at various Stages of the Evolution of the Image of the Turk in Europe". *Historical Image of the Turk in Europe: 15th to the Present. Political and Civilisational Aspects*. Mustafa Soykut, Ed. İstanbul: ISIS, 2003: 21-42.
- . "Turkey". *Imagology: The Culture Construction and Literary Representation of National Characters*. Manfred Beller and Joseph Leerssen, Ed. Amsterdam: Rodopi, 2007, s. 254-258.
- . *Reflections on the Image of Turk in Europe*. İstanbul: ISIS, 2009.
- Oğuz, M. Öcal. *Küreselleşme ve Uygulamalı Halkbilimi*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2002.
- ve diğer, der. *Uygulamalı Halk Bilimi*. Ankara: Geleneksel Yayıncılık, 2016.
- Ölçer Özünel, Evrim. "Kendini Seyreden Öteki: Halk Kültürü Temsillerinde Öz Oryantalist Yaklaşımlar". *Millî Folklor* 102 (Yaz 2014): 5-16.
- Özgören Kınılı, İrem ve Onur Kınılı. "Etnik Kalıp Yargıları ve Avrupa'da Türk İmgesi (16.-18. Yüzyıl)". *Eğitim Bilim Toplum Dergisi* 17/66 (Bahar 2019): 55-73
- Pageaux, Daniel-Henri. *Le scrittura di Hermes. Introduzione alla letteratura comparata*. (Trad. Anna Bissanti) Palermo: Sellerio, 2010.
- Piccolin Somnavilla, Maria. "Inomesc de lösc". *Nosa Jent* 31/4 (2000), 4: 15-20.
- Poppi, Cesare. "Building Difference: the Political Economy of Tradition in the Ladin Carnival of the Val di Fassa". *Revitalizing European Rituals*, Jeremy Boissevain, Ed. London and New York: Routledge, 1992: 113-136.
- . "I Turchi nelle Dolomiti: quando il globale diventa stralocale". *La fête en mouvement dans l'arc alpin occidental*, Aoste: Région Autonome Vallée d'Aoste, 2009.
- Sabatos, Charles. "Tutsak Ulus: Slovak Edebiyatında Bir Baskı Metaforu Olarak Türkler". *Dünyada Türk İmgesi*. Özlem Kumrular, haz. İstanbul: Kitap Yayınevi, 2005, s. 247-258.
- . *Mit ve Tarih Arasında: Orta Avrupa Edebiyat Tarihinde Türk İmgesi*. (Çev. Oğuz Cebeci) İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları, 2014.
- Said, Edward W.. *Şarkiyatçılık. Batı'nın Şark Anlayışları*. (Çev. Berna Ülner) İstanbul: Metis, 2003.
- Soykut, Mustafa. "The Turk as the "Great Enemy of European Civilisation" and the Changing Image in the Aftermath of the Second Siege of Vienna: (In the Light of Italian Political Literature)". *Historical Image of the Turk in Europe: 15th to the Present. Political and Civilisational Aspects*. Ed. Mustafa Soykut. İstanbul: ISIS, 2003: 45-116.
- Stenico, P. Remo. *Brevi biografie dei Frati Francescani appartenenti alla provincia tridentina di S. Vigilio, 1643-2007*. Trento: N.L.P., 2010.
- Turchia, tradizione en festa (2013), Belgesel, prodüktör: Filmart Television.n <https://youtube.com/watch?v=MKW13PX8GLg&feature=share>
- Ulağlı, Serhat. "*Öteki'nin Bilimine Giriş: İmgebilim*". İstanbul: Motto Yayınları, 2018.
- Unterkircher, Franz. "Introduzione". Alberto Arbasino. *I Turchi. Codex Vindobonensis 8626*. Parma: Franco Maria Ricci Editore, 1971, s.15-20.
- Visintainer, Ermanno. *İtalya'da Unutulmuş Türk Varlığı: Moena Türkleri - La presenza turca dimenticata in Italia: i Turchi di Moena*. Rapör no. 76, Ankara: ORSAM, 2011.